

Qarabağ toponimlərinin izi ilə

(əvvəlki ötən sayımızda)

Folklor nümunələri isə təsdiq edir ki, cənnət bağı məhz Azərbaycandır - bunun təsdiqini Ə.Xaqaninin əsərlərində aydın görmək olar:

Səadət qibləsi Savalan dağı,

Kamalda Kəbə tek qazanıb şöhrət.

Lakin Kəbə yaşıl geyər, ağ bürünər o,

Çünki eyham tutan geyər ağ xəlet

Ə.Xaqani bu beytlərində Kəbə dağının Baba dağı olmasına işarə edir. Bu dağ Həzrət baba dağı kimi də tanınır (Söhbət qədim kəbə olan Beytüllətiqdən gedir. İndiki, müasir Kəbə isə Beytülləhəram kimi tanır). Zərdüş İrənin qərbindən, yəni Azərbaycandan mühacir etmiş, iki il İran şahənşahı, I Daranın ulu babası Gəstasiblə danışığı apardıqdan sonra öz dinini tanıtmış və bu din o zamankı yeddi dövlətə, yetmiş iki xalqa onun vasitəsi ilə tanıtılmışdır. Buna görə də Ə.Xaqani haqlı olaraq Savalan dağınu qovuşma Səadət dağı kimi vurğulayır. "Qurani-Kərim"ə görə Nuh tufanının son nöqtəsi Cudi (Cudi - comərdlik, əliçilpaq) dağı olmuşdur. Tufanda Nuh Allahla müraciət edərək deyir: "Rəbbim mənim qayığımı sonar yerdə, bərəkətli yerdə saxla. Rəbbi deyir elə də edəcəyəm" (Mömin surəsi, ayə - 29). Bəli, bu dağ Baba dağıdır. Dünyanın ən qədim ziyarətqah məkanı, 4 km yüksəklikdə şeytana daş atılan dağ. Ona görə Comərdlik dağıdır ki, yerli əhaliyə görə yeddi dəfə bu dağı ziyarət edən şəxs hacılıq qazanır. Dərbəndlilər isə deyir: "Baba dağı harada, kəbə və qiblə də oradadır". Qubalırlar bu dağa Nuh baba, İsmayillər isə Nuh dağı kimi adlandırdılar. Bu dağın zirvəsindən demək olar ki, bütün Azərbaycan görünür. Qeyd etdiyimiz Qarabağ (Cənnət bağı) sanki onun ətəkləridir. Nuha (Şəki), Soltan Nuha (Qəbələ) onun ətrafındadır. Bayatılarda qeyd edildiyi kimi:

Çıxdım bal dağına,

Baxdım cənnət bağına,

Bənövşə calağ olub,

Qızılgül yarpağına.

Bəzi bayatılarda Kəpəz dağı kimi də vurğulanır. Bayatıda vurğulanan Cənnət bağı məhz onun ətrafındakı meşələrdir ki, bunlar da Qarabağ kimi vurğulanır. Prezidentimiz çox gözəl və düzgün olaraq vurğulayır ki, Qarabağ Azərbaycandır, Azərbaycan həm də qarabağlılar kimi zamanında dünya ölkələrində tanınmışdır. Novruz dastanında deyilir:

Har dağlardan uca Nuhun dağıdı,

Çahar ətrafı tamam cənnət bağıdı.

Folklor nümunələri təkrar arasıdır - sa bu haqda çox fikirlərə rast gəlinər. Qarabağa bağlı çoxlu sayda mahnılar vardır ki, bu mahnılarda Qarabağın nüvə elementlərini özündə əks etdirir. Bu mahnılara istinad edək:

Qarabağın gecələri,

Banlamayan beçələri

Təbii ki, banlamayan beçələr ulduz sistemine, onların təmiz parıltılarına işarədir ki, bunlar atəşperəstlərə, onların deyimlərinə bağlanan sözlər və ya fikirlərdir:

Qarabağın alçası,

Döşənibdir xalçası.

Azərbaycan peyğəmbərlərinin mehrabıdır

Fəzlullah Nəimi

Alça burada meyvə kimi başa düşülməməlidir. Al-Ali Nəbi, peyğəmbər ocağı kimi nəzərdə tutulmalıdır. Həmin ocaqlar, ziyarətqahlardır ki, xalçalar döşənib, dini ayinlər, dərvişlərin zikrləri səslənirdi. Qarabağdakı kilsələr gəldikdə, bunlar xristianlığa bağlı kilsələr deyil, zərdüş məbədləri olub. O məbədlər ki, kökləri İsa peyğəmbərdən altı min əvvələ bağlanırlar. Fikrimizin təsdiqi üçün mənbələrə istinad edək: Əflatunun (Platonun) "Alkibiad" kitabına yazılmış izahlar və haşiyələr zərdüşün yaşadığı dövr Əflatunun vəfatından 6 min il əvvəl qeyd edilir. Digər mənbəyə əsasən, "Hepusun yazdığına görə Zərdüştlük Troya müharibəsindən 5000 il əvvəl olmuşdur. Ə.Xaqani isə Zərdüştlüyün mahiyyətini bir neçə beytlərində aydın şəkildə verir:

Zərdüştin əvvəlidir zər,

Zərə arxalanıb atəşperəstlər.

1) Zər - əkin, təkrar əkin, tarlaya toxum səpmə.

2) Zər - 107 sm. (Yəni, taxıl 107 sm. hündürükdən əkilib)

3) Düş, iki dişli (xış nəzərdə tutulur).

Bəzi mənbələrdə bu düş kimi qeyd edilir.

1) duş - sağma, sağım

2) duş - çiyin (taxıl, çiyindən asılan torbalardan əkilib)

Demək bu mənalara görə Zərdüştin əkinçi və ya sivilizasiyanın başlanğıcı mənasını verir. Ə.Xaqaninin digər beytində isə başqa bir mənə ortaya çıxır: *Zərdüştin dini ilə maraqlansa peysər, Əlim ilə Zənd Əvesta ayinləri dirilər.*

Demək, İsadən, Əflatundan, Troya müharibəsindən 5-6 min illər əvvəl Zərdüştin dini olub, həmin məbədlər Zərdüştin məbədləri olub. Xaç da onların dini nişanları olub. Heç bir ensiklopediyada xaçın mifoloji, fəlsəfi əlamətlər öz əksini tapmayıb. İsayə bağlanan xaçı İsa tərəfdarları Zərdüştin dinindən götürüb, özlərinin dini nişanı qəbul ediblər. Şamların yandırılmasının mənbəyi isə Ateşgaha və onun tarixinə bağlıdır. Xaçın dini, mifoloji, fəlsəfi mənaları doğulma və ölmenin mənaları kimi qəbul edilməlidir. "Novruz" dastanında, "Avesta"da qeyd edildiyi kimi:

1. Ma, Ateş, Xaki, Baddan xələq ol-duq (doğulma)

2. Göy, yer, İnsan, heç - puç olma (axirət).

Xaçın mənəvi simvolları bunlardır. Bunlar da atəşperəstlərin halal mənəvi simvolu, fəlsəfəsidir. Qobustan qayalarındakı Adəm və Həvvanın cizgili şəklində Həvvanın altında xaç şəklində var ki, bu da özündə simvolları əks etdirir. Bütün bunların mahiyyəti xristianlıqdan min illər qabaq olmuşur. Sadəcə sovet tarixşünaslığı saxtalaşdırmaqla xristianlığı önə çıxarmışdır, Halbuki, Qarabağın Zərdüştin məbədlərində bunlar öz əksini tapır:

Qarabağda bir dənəsən.

Tovuz kimi məstanəsən.

Tov - itaət, itaət etmə.

"Aləm cənnətə dönsə, Yaddan çıx-maz Qarabağ". Yəni bütün bu məbədlərin kökü kilsə dediyimiz Zərdüştin məbədlərinə bağlanırlar.

1) Kilsə - kirec daşı, əhəng.

2) Kilsə - kirec daşı növündən olan (daş, torpaq və s.) kilsə; kirec daşı isə əhəng tozunun birləşdiyi materiala deyilir. Mənaya gəldikdə kilsə materialından tikilən məbədə kilsə deyilib ki, bunların xristianlığa nə aidiyyəti. Qarabağda Kiş kəndində, həmçinin Kəlbəcərdə o zamanlar xristian olub ki, bunlara xristian kilsələri adı verilib? Xaç nişanı dünyanın ilk dini nişanı, vətəni Azərbaycan, tekarları isə Qarabağ məbədləri olmuşdur. Ermənilərin Qriqoryanı isə heç bir dini kitabda olmayıb, uydurma bir din xadimidir. Metis dövlətin, metis millətin, metis dinindən başqa bir şey deyildir. Onu da qeyd edim ki, T.Heyerdalın Qəbələyə gəlişindən bir neçə il sonra udinlər "Pasxa" bayramı keçirməyə başladılar. Ona qədər Nic kəndində pasxa bayramı keçirilməyib. Əksinə, orada Zərdüştin ənənələri olmuşdur. Xaçın tarixini və doğulma mahiyyətini, İsanın mövludu (doğulması) ilə deyil, qılıncın tarixi ilə bağlamaq lazımdır. Ona görə ki, qılıncın simvolu xaçdır, nişanı isə doğulma və ölmədir. Xaç işarəsi eramızdan 6 min il əvvəl olmuşdur ki, bunlar da zərdüştlərə və onlara məxsus dini ayinlərə bağlı elementlərdir. Bütün bunları dahi sair Ə.Xaqani birca misrasında böyük mənası ilə tarixin səhifələrinə töhfə etmişdir:

Dinin rəmzi qılıncdır, yaxşı qaldır əlini,

Gər tarçuma etsə əgər hindi-ərəb dilini.

Əgər bir şəxs şər desə, mənim bu şeirim kimi,

Padşahın qılıncı qoy onda kəssin dilini.

Bu baxımdan Koroğlunun qılıncı "misri" qılınc deyil, misli qılınc olmalıdır, yəni dinin rəmzi nişanıdır. Xaç qəbrin digər bir nüsxəsi Qobustanın qədim qışlaq qəbirələrində də vardır. Maraqlıdır ki, həmin xaçın kodlarını açıqda məhz "Azər" və onun mifoloji görüntüləri önə çıxır (bax. Şakir Qabıssanlının "Azərbaycan xalçalarının açılmamış sirləri" kitabı). İkinci bir tərəfdən qeyd edilir ki, guya İsanın həvariləri burada xristianlığı (təkkahlığı) yayırdılar. Lakin Quranın Əraf surəsi, ayə - 137, Əmbiya surəsi, ayə - 71 və s. ayələr təsdiq edir ki, dinlər qərbdən şərqə gedib, şərqdən qərbə yox.

Şakir QABISSANLI (Həmzəyev)